

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI BAŞLARINDA ROMANTİK BİR TÜRK-ALMAN PROJESİ

-RAUF BEY MÜFREZESİ-

*Dr. İsrail KURTCEPHE**
*Dr. Mustafa BALCIOĞLU**

GİRİŞ

Osmanlı tarih literatüründe "Harb-i Umumi" de denilen Birinci Dünya Harbi o zamana değin dünya tarihinin bir benzerine rastlamadığı genişlikle bir savaştır. Savaşın sebep ve kaynakları çok gerilere dayanır ve karmaşık bir oluşumdur.

Sanayi devrimini geçirmiş ilk ülke olan İngiltere, 1870'ten sonra da bu üstünlüğünü sürdürmekle birlikte giderek yükselen milli birliğini sağlamış genç devletlerin tehdidiyle karşı karşıya geldi. Bu devletlerin başında, büyüyen ekonomisine yeni pazarlar arayan Almanya yer alıyordu. Avusturya-Macaristan ile Rusya'nın Balkanlar da egemenlik kurma çabaları, Avrupa'da uzun yıllar süren uyumu bozan ilk etken oldu. Bu arada Asya'nın güneyinde bir dizi sömürge edinerek Çin'e sızan İngiltere ve Fransa ile OrtaAsya'ya doru yayılan Rusya bir çok yerde karşı karşıya geldi. Bir çok devletin ilgisini çeken Afrika'yı paylaşma mücadelesi hızlı bir tırmanışa girdi. İngiltere'nin Afrika'nın kuzey ve güneyindeki sömürgelerini birleştirme tasarısı, Fransa'yı bu yolu kesmek üzere Batı'dan doğuya doğru ilerlemeye yöneltti.. Bütün bu gelişmeler, Avrupadaki ittifaklar sisteminde çeşitli değişiklikler yarattı. Bismark sonrasında dünya politikası izlemeye başlayan Almanya'nın Avusturya-Macaristan ile sıkı bir yakınlaşmaya girmesi, Rusya'nın borç para aldığı Fransa ile giderek askeri bir ittifak kurmasına yol açtı. Bu durum üzerine Av-

* Kara Harp Okulu öğretim üyeleri.

rupa'da bir denge politikası izleyen İngiltere, rakiplerinden bazıları- nı tarafsızlaştırmaya ağırlık vermeye başladı.

Bu doğrultuda Almanya ile sürdürdüğü görüşmeler sonuçsuz kaldı. Ama Güneydoğu Asya'da Fransa ile baş gösteren sürtüşmele- ri dengelemek amacıyla Asya'nın yeni büyük gücü Japonya ile an- laştı (1902). İtalya, Fransa'ya karşı uzun süredir yürüttüğü gümrük savaşına son verdi. Trablusgarp üzerindeki emellerinin tanınması karşılığı da Fransa'ya Afrika'da destek vermeye başladı. Bu sırada Fransa ile İngiltere arasında karşılıklı tavizlere dayalı bir uzlaşma havası doğdu. 1905 yılında Rus-Japon savaşı Avrupa'lı devletlerin tarafsız kalmaları yüzünden yerel kaldı. Ancak Fas konusunda Al- manya ile Fransa arasındaki anlaşmazlıklarda, İngiltere kararlı bi- çimde Fransa'nın yanında yer aldı. Almanya'nın denizlerde güçlen- mesinden kaygıya düşen İngiltere, Rusya ile 1907'de anlaşma, yapma imkanı buldu. Böylece Fransa, İngiltere ve Rusya arasında Üçlü İtilâf kuruldu.

Rusya ve Osmanlı Devleti'nin zaafını fırsat bilen Avusturya- Macaristan Balkanlarda harekete geçti. Avusturya-Macaristan Al- manya'nın da desteğini almıştı. Bu durumda Rusya, 1912 de Balkan ülkelerinin birleşerek Osmanlı Devletine savaş açmasını sağladı ve bölgede insiyatifi, yeniden ele geçirdi. Osmanlıların ağır yenilgisi Balkan ülkelerinin birbirleriyle savaşa tutuşmasına yol açtı. Bu ge- lişme Avrupa devletlerini duruma el koymaya yöneltti. Gerçekleşti- rilen bir dizi antlaşma, görünüşte bir barış havası yarattıysa da Slav milliyetçiliğinin odağı haline gelen Sırbistan ile Avusturya- Macaristan arasında keskin bir düşmanlığın tohumları atıldı. İmpa- ratorluk içindeki öteki milletlerin ayaklanmasından çekinin Avus- turya'nın Sırbistan'a bir ders vermeye çalışması, Avrupa'nın barut fıçısı kabul edilen Balkanlarda I. Dünya Savaşı'na yol açacak kıvıl- cımın parlamasına yol açtı. Bir sırp milliyetçisinin Avusturya veli- aht prensini öldürmesi, Avusturya'nın Sırbistan'a ağır bir ulti- matom vermesine neden oldu. Sırbistan'ın ulti- matomu reddi Avusturya'nın bu ülkeye savaş açmasına sebep oldu ve ertesini gün 28 Temmuz'da Belgrad'ı bombalamaya başladı. Bunun üzerine Almanya, Rusya ve Fransa'ya savaş açtı. İttifak ilişkileri içinde karşılıklı savaş ilânları birbirini izledi.

Almanlar, Avrupa'da çeşitli cephelerde savaşırken Osmanlı Devleti'ni yanlarına almak için çeşitli girişimlerde bulundular. Za- ten daha önceden Osmanlı Devleti üzerinde malî, askerî, siyasî ve

kültürel alanlarda belirgin bir egemenlik kurmayı başaran Almanlar için Türkleri ittifaka dahil etmek zor olmadı. İstanbul'daki elçileri ve "Askeri İslah Heyeti" üyeleri aracılığı ile yapılan girişimler sonucunda, özellikle bir Rus tehdidinden korkan Osmanlı Hükümeti ile 2 Ağustos 1914'de Almanya arasında bir ittifak antlaşması imza edildi. Öte yandan Enver Paşa, kabine üyelerine bile haber vermeden ülkede seferberlik ilân etti. Osmanlı Hükümeti Rus tehdidinden kurtulmak, İngiltere tarafından parçalanmamak kaygısıyla hareket ederken Almanya, Hindistan, Kafkasya, Mısır ve diğer müslüman ülkelerde Halifenin nüfuzunu kullanarak İngiltere aleyhine ihtilâller çıkarmak amacı güdüyordu. Almanlar söz konusu amacı gerçekleştirmek için Türklerle birlikte, Osmanlı Devleti daha savaşa girmeden önce bir takım girişimlerde bulundular. İstanbul'da Genelkurmay Karargâhında daha çok Alman kurmayları tarafından planlanıp uygulamaya konulan projelerle İngiltere ve müttefikleri çeşitli cephelerde vurulacaktı.

Bu çalışmada, Alman Genelkurmayınca planlanıp Enver Paşa tarafından teşkil edilen, amacı İran, Afganistan ve Hindistan'da İngiltere aleyhine ihtilâller çıkarmak olan "Rauf Bey Müfrezesi" nin faaliyetleri incelenecektir.

Rauf Bey Müfrezesi'nin teşkili ile ilgili hazırlıklar daha önce de ifade edildiği gibi Osmanlı Devleti daha harbe girmeden seferberliğin ilân edildiği günlerde başlamıştır. 1914 yılının Ağustos ayının başlarında İngiltere'den dönen Bahriye Binbaşısı Rauf Bey, Enver Paşa'yı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında, Afganistan'la ilişki kurmak ve Afgan ordularını ıslah etmek görevi ile kendisinin bir heyet başında gitmek istediğini belirten Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa, durumunun buna uygun olmadığını ifade ile Rauf Bey'in "gözlerinin içine bakarak, sen gider misin?" teklifinde bulunmuştur. Enver Paşa, bu görevin Afganistan'ı İngilizlere karşı harbe hazırlamak, bu yolla Hindistan'da tahriklerde bulunmak olduğunu, ayrıca Alman İmparatorunun, bu görev için daha önce İran Konsolosluğu yapan von Vas Muss adlı farsça bilen tecrübeli bir diplomatı sandık dolusu altınlarla İstanbul'a gönderdiğini de belirtmiştir.

Enver Paşa'nın bu görevi "çok mühim bir vatanî hizmet" sayması ve ancak kendisinin bu işi yapabileceği yolundaki ısrarı üzerine Rauf Bey "Çarnaçar" bu görevi kabul etmiştir¹.

1. Rauf ORBAY'ın Hatıraları, Yakın Tarihimiz, C. I, S. 1, s.17, Mart 1962

Hüseyin Rauf Bey'in Hamidiye Süvariliği dolayısıyla bir şöhreti vardı. Bu yüzden böyle bir hareketin başına Rauf Bey'in geçirilmesinde büyük yararlar görülmüştür**.

Rauf Bey'in görevi kabul etmesinden hemen sonra İstanbul da heyet teşkiline başlanılmıştır. Söz konusu müfrezeyi oluşturan askerî ve sivil şahıslar şunlardır:

Komutan	: Bahriye Binbaşısı Hüseyin Rauf Bey,
Yaver	: Yüzbaşı Tevfik Efendi,
Kurmay Başkanı	: Piyade Binbaşısı Ömer Fevzi Bey,
Diğer Müfrez mensupları	: Topçu Yüzbaşı İsmail Efendi, Piyade Mülazım-ı evvel Rüşhi Efendi, Mülazım-ı evvel Şakir Efendi, Mülazım-ı evvel Ali Efendi, Mülazım-ı evvel Nüzhet Efendi, Mülazım-ı evvel Edhem Efendi, Mülazım-ı evvel Şakir Efendi, Mülazım-ı evvel Ali Efendi, Mülazım-ı evvel Nüzhet Efendi, Mülazım-ı evvel Edhem Efendi, Mülazım-ı Sani Saadettin Efendi, Mülazım-ı Sani Hüseyin Fehmi Efendi, Tabib Yüzbaşı Tahir Efendi, Baytar Yüzbaşı Şevket Efendi, Mülazım-ı Sani Fahreddin Efendi ² .

Teşkil edilen heyette isimleri yazılı şahıslardan ayrı olarak Afganistan ve İran'ın durumuna vakıf olan bazı kişiler de heyete katıl-

** Ali İhsan Sabis Harp Hatıralarım adlı eserinde "Enver ve Cemal Paşaların değerli bir bahriye zabitanı, bahriyeden ayrılıp İran'a ve Afgan'a mektup ve hediye götürmeğe memur etmeleri ne kadar fena ise bu bahriye zabitanının şu teklifi bir vazife telakki edip kabul etmesi ve mesleğinden, iş göreceği yerden ayrılması da o derece makbul olmayan bir harekettir. Sultan Osman dretnotu süvariliği nerede? Afgan Emiri'ne mektup götürmek bahanesiyle aylarca bahriyeden, canlı bir hizmet başından ayrılmak ve ötede beride dolaşmak, aşiretlerle uğraşmak nerede?" demektedir. Ali İhsan Sabis, Harp Hatıralarım, C.1 İst. 1990, s. 232.

2. ATASE Arş, Kls. 3610, Dos 30, Fhr.1.1.

mişlardır. Bunlardan biri olan Fazlı Bey Türk'tü. 1901 yılında Harp Okulundan mezun olmuş sonra Mısır'a, oradan Afganistan'a kaçmış olduğundan Afgan geleneklerini bilen birisiydi.

Abdurrahman Nihad Bey Afganlı, Paşaverlidir,

Baha Said Bey, Kurmay Binbaşılıktan tahsilini terk etmişti. İran'ın durumunu iyi bilmekteydi.

İsmail Hami Bey Bağdat'ta yedek subay olarak heyete katılmıştır.

Bahriye Kolağası Cemaleddin Bey Suriye'de, ordu komutanı Cemal Paşa'nın yaveri iken Bağdat'ta heyete katılmıştı. Yine sözkonusu bölgelerin durumuna vakıf olan daha bir kaç Afganlı, Hindli, İranlı kimseler vardı.

Heyete Bağdat'ta katılan şahıslar:

Yüzbaşı Cemal Efendi.

İhtiyat Zabiti Şükrü Efendi,

İhtiyat Zabiti Rasim Efendi,

Bagdat'ta heyete ayrıca Almanlar da katıldılar. Bunlar Von Vas Muss başkanlığında, İran'da yetiştirilmiş 15-20 Alman subayı idi³.

Bu heyette bulunan yirmi kadar Almandan belli başlıları şunlardı:

Başkan : Şiraz Konsolosu von Van Muss
Topçu Yüzbaşı Nidermayer
Doktor von Hentik
Doktor Şumayer
Şunuman...vd.

Bunlardan Nidermayer ve von Hentik Kabil'e gidebilmiştir⁴.

Müfrezenin teşkiline İstanbul'da Harbiye Nezareti'nde, Şark Şubesi masası başkanı Ömer Fevzi Bey tarafından seferberlikten hemen sonra başlandı. Heyet gizli bir şekilde teşkil ediliyordu. Binbaşlı Ömer Fevzi Bey teşkilatı idare ve ikmâl için Harbiye Nazırı

3. ATASE Arş, Kls. 3610, Dos 30, Fhr.1.2.

4. ATASE Arş, Kls. 7, Dos 37, A. Fhr.2.

Enver Paşa ile bizzat temasta bulunuyordu. Teşkilâtın komutanı Rauf Bey'in ismi herkesten ve hatta heyete dahil olan her subaydan gizli tutuluyordu. Görünürde her şeyi Fevzi Bey idare ediyordu. Rauf Bey'in şahsının bu heyette tanınması halinde İngilizlerin hareketi anlayacaklarından çekiniliyordu. Gizlilik o dereceye varmıştı ki, heyete dahil olan subaylar dahil oldukları heyeti, hatta teşkil eden arka daşlarını, görev ve amaçlarını bilmiyor ve Fevzi Bey'e de soramıyorlardı. Bununla birlikte herkes genel olarak amacı biliyordu.

Heyet, askerî personele benzemeyen kıyafet temin için gereken hazırlıkta bulundu. Amacı ve teşkil sebebi bilinmekle beraber "semt-i meçhul" markasıyla silahlar, eşya ve teçhizat tedarik ediliyordu. İran, Afgan Şah ve ümerasına Padişah tarafından hediye edilmek üzere murassa kılıçlar, Kuran-ı Kerimler ve sancaklar imal ediliyordu. Bu hazırlıkları Fevzi Bey ve Alman subayları birlikte yapıyorlardı. Almanlar para aracılığı ile bu heyetle İran ve Afganistan'a gidecekler, dini öğeleri kullanarak bura halklarını İngilizler aleyhine kışkırtacaklardı. Bu yüzden Almanlar heyete büyük önem atfediyorlardı. Her Alman tamamen Osmanlı subayı kıyafetine girerek kendisini Osmanlı subayı göstermek için taklide çalışıyordu. Almanlar heyete 75.000 Türk altını ile katılmışlardı. Bu paraları daha sonra Yüzbaşı Edhem Efendi Bağdat'a nakletmekle görevlendirildi⁵.

Henüz Osmanlı Devleti harbe girmemişti. Heyetin hazırlığıyla uğraşılırken Ömer Fevzi Bey Arapçaya vakıf olan Yüzbaşı Murat ve Mülazım Nureddin Efendileri tüccar kıyafeti ve ad değişikliği ile İstanbul'dan Hidiviye Vapuruyla Hindistan'a gönderdi. Bunlar Hindistan'da bazı tanınmış şahıslarla ilişkiye geçmek ve karadan gelecek olan heyete vaktinden önce uygun bir ortam yaratmakla görevlendirmişlerdi. Bu iki subayın görevi "fevkalade" olarak kabul ediliyordu. Ancak İngilizler subayları tanımışlar ve Hindistan'a kadar takip ederek "cürm-ü meşhud" halinde yakalamak yolunu bulmuşlardır⁶.

Subayların teşhis edilmelerinde Ömer Fevzi Bey'in gizliliğe hiç uymayan davranışlarının etkisi büyük olmuştur. Fevzi Bey İstanbul'dan söz konusu subayları gönderirken göğsünde altın madalyasıyla ve "Umur-u Şarkiye Dairesi Müdürü" sıfatıyla iskelede boy

5. ATASE Arş, Kls. 3610, Dos 30, Fhr.1.5.

6. ATASE Arş, Kls. 3610, Dos 30, Fhr.1.7.

gösteriyordu. Gizlilik sözde kalmıştı. Bu iki subay Hindistan'da iskeleye yanaştıkları zaman aynı vapurda İngiltere'den dönmekte olan bir Hintli öğrencinin ikazıyla durumu idrak etmişler üzerlerindeki belgeleri imha etmişlerse de İngiliz memurları tarafından vapurda tutuklanmışlardır. Bilahare af ve tahliye edilerek Beyrut'a gönderilen subaylar Halepte heyete rastlamışlar ve heyete katılmışlardır.

Heyet kalabalıktı. Ayrıca eşya ve levazımat da fazlaydı. Bir kafiye halinde hareket, gizliliği ortadan kaldıracağı için üç ayrı kafiye halinde heyet İstanbul'dan Halep'e hareket etti.

Birinci kafiye Rauf Bey, Fevzi Bey, von Van Muss ve yaverleri vardı.

İkinci kafiye, bir kısım Alman subay ve bunlara yol gösteren Türk subaylardan oluşuyordu.

Üçüncü kafiye sipariş edilen eşyayı ikmal ve sevk edecek subaylar yer alıyordu⁷.

Birinci kafiye 15 Eylül 1914'te İstanbul'dan trenle hareket ve 19 Eylül'de Halep'e vardılar. Bu yolculuk esnasında Almanlar bir takım garip davranışlarda bulundular. Almanlar daha Eskişehir'e varır varmaz otelde iyi yer bulmak amacıyla trenden iner inmez koşuşturmaktan ve birbirlerini çekemeyip herkes kendisini diğerinden yüksek görmek ve aleyhde bulunmaktan geri kalmadılar, Türk kılavuzlarına banyo almak istediklerini söyleyerek daha temiz otellere gidilmesini istedilerse de kılavuzlar, Bağdat yolunda daha iyi oteller bulabilecekleri cevabını verdiler⁸.

Heyet, takma adlarla ve "tebdil-i kıyafetle" gizliliğe uyarak Halep'e geldi. Çeşitli ikametgâhlarda, hatta biri diğerini tanımaz görünerek yerleşildi. Almanlar, Alman klübü ve konsolosluğuna yerleşmeyi daha uygun gördüler. Halep'te Baron Oteli'ne yerleşmiş bulunan Rauf Bey'e, Enver Paşa tarafından sonraki yolculuğunun daha kolay geçmesi için Alman Ateşemiliteri'nin Benz marka otomobilini göndedi⁹. Heyet Halep'de iken Osmanlı İmparatorluğu'nun fiilen savaşa girmesi demek olan Karadeniz Olayı meydana geldi.

7. ATASE Arş, Kls. 3610, Dos 30, Fhr.1.9.

8. ATASE Arş, Kls. 7, Dos 37 A. Fhr.2.

9. Rauf Orbayın Hatıraları, a.g.y. s. 19.

Heyet içerisinde bulunan Almanlarla Türkler arasında çatışma Halep'te daha bir belirginleşti. Heyetteki Türklere karşı tahakküm edici bir tavır alan Almanlar, Rauf Bey'i de dinlememeğe başladılar.

Almanlar, Doğu'da her türlü hakimiyet ve nüfuzun Alman İmparatoru'na ait olması, Türklerin yardımcı durumda kalması ve Doğu siyasetinin Alman çizgisinde olması düşüncesindeydiler. Hüseyin Rauf Bey ise, İslâm alemi ancak Halifenin cihadıyla kımıldayabileceğinden Doğu siyasetinin sevk ve idaresinin Türklere ait olmasını, Almanların teknolojik bakımdan yardımcı rolünü oynamaları gerektiğini düşünüyordu¹⁰. Araplar, Türklerden çok Almanlara yakınlık gösteriyorlardı. Çünkü Araplar, para ile Almanların her isteklerini yapmaktaydılar. Almanların tahakküm edici tavrı Türk subaylarının rahatsızlık göstermelerine neden oldu. Kendi ülkelerinde aşağılanmak istemiyorlardı. Almanlar, Türk subaylarından kendilerini daha ehliyetli görüyorlar, aralarında daha önce Doğu işleriyle uğraşmış hatta Bağdat'ta, İran'da tüccar görüntüsüyle casusluk etmiş kimselerin bulunmasından dolayı Doğu'ya daha iyi tanıdıklarını zannediyorlardı. Bir aydan fazla bir süre Halep'te kalan heyet, buradan kara yoluyla Bağdat'a hareket edecekti. Ulaştırma araçlarına muhafız ve binek gerekiyordu. Her subay için Halep'te birer binek temin edildi. Muhafız olmak üzere Arap ve muhacirlerden gönüllü, maaşlı kimseler sağlandı. Bağdat'a yine kabileler halinde gidilecekti.

Buna göre; Birinci kabile, İstanbul'da tertiplendiği gibi otomobil ile Bağdat'a hareket etti. Halep'te kalan ikinci kabile Bağdat'ta bulunan Rauf Bey'in hareket emrini bekliyordu. Bu sırada Almanlar Türklere tamamen muhalif bir duruma girmişlerdi. İkinci kabilede kalan subaylara Rauf Bey'in Bağdat'ta bir Arap tarafından öldürüldüğünü ve artık Rauf Bey Müfrezesi'nin kalmadığını, heyetin dağılıp subayların kendileriyle ortaklaşa hareket etmek üzere Afganistan'a gitmeleri için telkinlerde bulunmaya başlamışlardı. Bilhassa Alman Yüzbaşı Nider bu tür bozguncu sözlere çok önem veriyordu. Bu sırada Süleyman Askeri Bey, Osmançık taburuyla Halep'ten Bağdat'a geçiyordu. O da Rauf Bey Müfrezesi'nin lağvedildiğini ve subayların kendi emrine verildiğini söylüyordu. Fakat Harbiye nezaretinden bu yolda bir emir alınmamıştı. Doğal olarak heyettekiler Rauf Bey'den yahut Harbiye Nezareti'nden alacakları emirle hareket edeceklerdi.

10. ATASE Arş, Kls. 7, Dos 37A. Fhr.3.

Bağdat yolunda Rauf Bey'le Alman heyeti başkanı von Muss arasında görüş ayrılıkları arttı. Almanlarla yolculuğa devam imkanı kalmamıştı. Çünkü Almanlar Türklere karşı mütehakkim bir tavır takınmışlardı. Yolculuk sırasında daima insiyatifi ellerinde bulundurmak isteyen Almanlar her şeyin üstüne hatta hela çadırlarına bile Alman bayrağı çekiyorlardı. Bu mütehakkim müttefiklerden ayrılmak saati gelmişti. Nitekim Bağdat yolunda daha ikinci menzilde Almanlar Halep'e geri döndüler. Rauf Bey yalnız Türklerle Bağdat yoluna devam etti.

von Van Muss, Rauf Bey'le tartışmadan sonra döndü. Ona göre bu harekette Türklerin oynacağı olunmamalıydı.

Hüseyin Rauf Bey, Fevzi Bey, von Van Muss, Yaver Yüzbaşı Tevfik, Fazlı Beyler ve Frederik 19 Ekim 1914'de Halep'ten otomobil ile Bağdat'a hareket etmişlerdi. Diğerleri, 6 subay, 10 nizamiye, 50 gönüllü süvari, 12 yük hayvancısı toplam 72 er 95 yük hayvanı ile subay ve er bineklerinden ibaret bir kabile olarak 19 Kasım 1914'de Halep'ten Fırat Nehri yoluyla hareket ettiler. Bunları 2 subay 25 gönüllü süvari ve otuz kadar yük hayvanından ibaret kabile ile İstanbul'dan beklenen başka subaylar, silahlar ve eşya ile onları takip edecekti. Heyetle 2000 kadar silah ve cephanesi birlikte götürülecekti¹¹.

Talim ve terbiyeden yoksun gönüllülerden oluşan kabile, yükleri devire düzelter ilk konak olarak Haleb'in 10 km uzağında Habril Köyüne gidebildi. Güya hüviyetlerini saklamak için maşlah, entari, kefiye giyen subayların manzarası bir gariplik gösteriyordu. Esasen Irak'a birçok subay ve birlik sevk edildiğinden bu gibi tedbire şüphesiz gerek yoktu.

30 Eylül 1915'te Hüseyin Rauf Bey'in Bağdat'a geldiği sırada İngilizler Şattülaraba çıkmış Basra'ya ilerliyorlardı. Almanların müfrezeyi dağıtmak ve yalnız Almanlık adına Afganistan'a geçmek maksadıyla yaptıkları girişimler ve bu sırada Irak'ın tehlikeye düşmesi üzerine Afganistan'a gitmekten vazgeçilerek subayların Irak'ta kullanılması kararlaştırıldı. Hatta 4 Aralık 1914'te Başkomutanlıktan Irak ve Havalisi kamutanı Cavid Paşa'ya yazılan bir telgrafta Hüseyin Rauf Bey'in o bölgede görevlendirilmesi istendi. Bu emir uygulanamadı. Bu sırada Halep'ten hareket eden birinci kabile 11

11. ATASE Arş, Kls. 7. Dos 37A Fhr.5.

kasım 1914'te ve son kafil de 9 Aralık 1914'te Bağdat'a ulaştı. He-yetteki Almanlar da ayrı gruplar halinde Bağdat'a geldiler.

Bu ikilik derhal aksi tesirlerini gösterdi. Almanlar Türklerin yardımını olmaksızın İran'a, Afganistan'a geçmek ve oralarda kendi propaganda ve siyasetlerini yürütmek için ellerindeki altınlara dayanarak girişlerde bulundular. Şiilerle ilişki kurmaya ve cihad fetvaları hazırlamaya, İran'da kendilerine dayanak olabilecek kimseler bulmaya çalışıyorlardı. Halbuki Süleyman Askeri Bey, askeri duruma göre Irak'ın savunulmasını her şeyden önemli gördüğünden Rauf Bey Müfrezesinin beraberindeki para ve silahlardan Irak için yararlanmak istiyordu. Ancak bu sırada müfrezenin Güney İranda faaliyete geçmek üzere yeniden teşkili kararlaştırıldığından silahların ve paraların iadesi Harbiye Nazereti'nden Irak Komutanlığı'na tebliğ edildi¹².

Bu arada Almanların bu faaliyeti Türk aleyhtarlarının eline propaganda silahını verdi. Irak ve İran'ın Türkler tarafından Almanlara satılmış olduğuna dair Bağdat'ta haberler çıkarılmağa başlandı.

Müfrezedeki Alman Topçu Yüzbaşısı Nidermayer'in Afganistan'a geçeceğinden söz ederek kendisine yardım edilmesi yolunda Liman von Sanders Paşa'nın tavsiyesiyle Harbiye Nezaretinden 5 Aralık 1914'te Bağdat'ta 14. Kolordu Komutanı'na ve ayrıca Talat Paşa'dan Bağdat Valisine telgraflar geliyordu. Doktor Şumayer Almanya'nın İsfahan Konsolosu sıfatıyla Amane-Havize yoluyla İran'a geçmek için 7 Aralık'ta Bağdat'ta 7. Kolordu Komutanlığı'na başvurularında bulunuyordu¹³.

Almanlar, bir taraftan Hüseyin Rauf Bey tarafından alınan makineli tüfekleri ve silahları istiyorlar bir taraftan Bağdat Konsolosu'nun himayesi ve altın para ile Bağdat'tan silah sağlanmasına girişiyorlardı. Doğal olarak bu silahları Türk Ordusu kaçakları ordudan çalıp, Almanlar'a satıyorlardı.

Süleyman Askeri Bey, İran'ın Arap Bölgesi içinden Havize, Muhammere istikametinde düşündüğü kuşatma hareketini Loristan bölgesinde kuvvetli bir aşiret olan Bahtiyarilerin ve Loristan Valisi'nin vaadlerine rağmen uygulama safhasına geçirmeğe muvaffak olamamıştı.

12. ATASE Arş, Kls. 7. Dos.7A. Fhr.35.

13. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.36.

Son askeri duruma göre Afganistan'dan önce Güney İran'ın elde edilmesi lüzumu anlaşıldığından Rauf Bey'in Müfrezesiyle Loristan'a hareket etmesi ve Bahtiyarileri de elde ederek Güney İran harekâtını idare etmesi 14 Aralık 1915'te Başkomutanlıktan bildirildi¹⁴.

Amaç, cihadı Güney İran aşiretlerine, halkına yaymak, buralardan teşkil edilecek kuvvetlerle Basra vilayetini işgal eden İngilizler aleyhine harekete geçirmektir. Almanların Türk ülkesinde, Türk makamlarının bilgi ve izinleri dışında bir teşkilat meydana getirmeleri ve bağımsız bir tavır ve hareket göstermeleri, Irak Komutanlığınca da hoş karşılanmadığından Süleyman Askeri Bey, 15 Aralık 1914'te başkomutanlığa yazdığı raporun ikinci kısmında, Almanlar'la birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını, bunların ellerindeki silahların ve paraların Osmanlı Hükümeti'ne devredilmesi yolunda emir beklediğini ifade ediyordu. Başkomutanlık, Almanların çalışmalarının engellenmesine izin veriyor, ancak ellerindeki araç ve paranın alınmasını uygun görmüyordu. Bunun üzerine Süleyman Askeri Bey, İngilizler Irak'tan atıncaya kadar kullanılmak üzere Binbaşı Klayn ve Yüzbaşı Nidermayer'i Depo Birlikleri Komutanlıklarına, denizaltı ve istihkâm uzmanı olan iki Alman'ı Dicle cephesine, iki doktoru Bağdat hastanesine, maden mühendisini Tikrit maden ocaklarına, diğerlerini de kaabiliyet ve liyakatlerine göre görevlendirdi. Rauf Bey Müfrezesi Kurmay Başkanı Bağdat'ta rahatsızlanarak İstanbul'a döndüğünden onun yerine Kurmay Yüzbaşı Muhittin Nâmi Bey getirildi.

Heyetin kuvveti, dört bölüklü bir piyade taburu, Bağdat yedek subay talimahi adayları^{***}, bir makineli tüfek takımı bir süvari takımı ve bir adi dağ topçu takımı olarak teşkilâta başladı. Müfrezeye ait silahlar ve araç-gereçler de Bedire'ye sevk olundu. Bu şekilde Loristan yönünden bir hareket düşünülmüştü.

Yeni düzenlemeye göre müfrezeye, Süleyman Askeri Bey'in 7 Aralık 1915 tarihinde ağır yaralanmasından sonra onun yerine ve-

14. ATASE Arş, Kls. 7. Dos 37A Fhr.12.

*** Sözkonusu bu bölük Bağdat'ın ileri gelen ailelerinin çocuklarından oluşuyordu. Irak ve Havalisi Komutanlığı emrinde İngilizlerle savaşmaktan kaçmak için Müfrezeye katılmayı daha uygun görmüşlerdi. Nitekim Girind muharebelerinde saldırganlara karşı hiç kurşun atmadan buldukları yerleri terkederek kaçmayı yeğlemişlerdi. Bu bölükle ilgili olarak A.Faik Hurşit Günday "Hayat ve Hatıralarım" adlı eserinde bölükteki yedeksubayların Arabist oldukları gerekçesiyle Müfrezeye yetkilileri tarafından idamlarına karar verildiğini ancak kendisinin aracılığıyla katlin önlendiğini yazıyor. A.F. Hurşit Günday, Hayat ve Hatıralarım, C.1, İst. 1960, s.106.

ile gelerek müfrezeyle arkadan saldırıda bulundu. Bu çatışmada Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey şehit oldu. Teğmen Nureddin Efendi akşam karanlığında erlerden artakalanı alarak düşmanı yarıp merkez karakoluna geldi. Sencabiler onları takibe girişmediler. Bu çatışmada müfreze komutanı ile 3 er şehit olmuş, bir er yaralanmıştı. 10 hayvan, 10 tüfek saldırganların eline geçti. Bu kayıplar arkadan saldıran Hamid Han tarafından meydana getirilmişti. Sencabilerin de bu çatışmada 18 ölüsü, bu kadar da yaralısı vardı¹⁹. Bu saldırı, Rauf Bey Müfrezesi ile Sencabiler ve yandaşlarının arasında meydana gelecek olan çatışmaların başlangıcı olmasından dolayı önemliydi.

Her ne kadar Süleyman Askeri Bey İran aşiretleriyle çatışmadan kaçınılmasını istiyorsa da aşiretlerin şımarmasına meydan verilecek olursa İran'daki girişimin sonuçsuz kalacağı düşüncesinde olan Rauf Bey, Sencabilerin böyle bir harekete bir daha kalkışmalarını için onların üzerine gitmeye karar verdi.

Hem sencabilere karşı yapılacak harekâta hazırlanmak, hem de Bağdat yolunu kapatmak amacıyla müfreze 19 Mart'ta Hanıkın'da toplandı.

Bu sırada Kehor Aşireti ileri gelenleri Hanıkın'a geldiler. Müfreze ile bir anlaşma yaptılar. Söz konusu anlaşmada düşmanlarımız olan kafirlerin teşvikiyle Osmanlı askerlerine Osmanlı hududu içerisinde pusu kuran Sencabilerin yola getirilmeleri ve cezalandırılmalarının vacip olduğu belirtiliyordu. Kirmanşah Valisi bu cezalandırmayı yapmazsa Osmanlı askeri bunu yerine getirecekti. Kehor Aşireti de bu takibata katılmaya söz veriyordu. Kehorları Osmanlı Hükümeti himaye edecekti. Hemen iki gün sonra Kehorlular, İngilizlerin isteğiyle Kirmanşah'ta hapiste bulunan reislerinin Osmanlı Hükümeti'nin yardımıyla kurtarılmasını istediler. Aşiret politik bir tavırla Sencabilerin düşman tutumundan istifade ile işlerini gördürmeğe çalışıyordu.

Irak ve Havalisi Komutanı Süleyman Askeri Bey, Başkomutanlığa yazdığı yazısında sol cenah kuvvetinin paraya ve takviyeye ihtiyacı olduğunu Rauf Bey'in yanında 30 bin lira ve pek çok tüfek bulunduğu bildirerek onun emrine verilmesini istedi Enver Paşa, bu fikri önce uygun gördüyse de Rauf Bey'in girişimleri üzerine 29 Mart 1915'de Irak Komutanına Rauf Bey'in görevinde bağımsız olduğunu, paraların yanında kalmasını ve Sencabi tehdidinden ötürü kuvvetlerinin Hanıkın havalisinde bulunması gerektiğini yazdı²⁰.

19. ATASE Arş, Kls. 7. Dos 37A. Fhr.23.

20. ATASE Arş, Kls. 7. Dos 37A. Fhr.37.

23 Mart'ta Mendeli'den yola çıkan Müfreze Hanıkın'a akşam karanlığında ikişerli kol halinde uzun bir yürüşü kolu halinde ve bazı katırlara sahte toplar yükletilmiş olarak girdi. Biri bin yapan çevrede bu tedbirle müfrezenin kuvveti beş-on misli fazla sanıldı. Hanıkın kasabasının Kuzey-Doğu tarafında ordugâh kuruldu. Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey'in öldürülmesinde rolü bulunan Hamid Han ve 6 arkadaşı 25 Mart'ta Korato'da idam edildiler²¹.

Rauf Bey, Emir Müfehhem ile de iyi ilişkiler kurma yoluna giderek Sencabileri daha da yalnızlığa itti. Bu şekilde Sencabilerin merkezi olan Kasr-1 Şirin'i kuşatacaktı. Çeşitli kollardan bu şehre doğru ilerlendi. Sencabiler daha evvel çekilmiş olduklarından Kasr-1 Şirin çatışma olmadan işgal edildi.

Müfrezenin kuvveti hakkında İranlıları şaşırtmak için bölüklere tabur adı verilerek müfreze üç ordu halinde teşkil edildi. Kasr-1 Şirin'de yapılan bu yeni düzenlemeye göre;

I. ORDU: yedek subay Baha Said Bey komutasında, 2 bölük 2 makineli tüfek takımı ve aşiret kuvvetleri

II. ORDU: Topçu Yüzbaşı Kemal Efendi, 4 süvari bölüğü ve topçu bataryası.

III. ORDU: Teğmen Edhem Efendi komutasında, Kehorlulardan oluşuyordu²².

Müfreze emrindeki aşiret kuvvetleri geçtikleri yerlerde yağmadan geri kalmıyorlardı. Kasr-1 Şirin'in işgalinin ertesi günü Sencabilerden başka İran halkına müfrezenin düşmanlığı olmadığı, halkın mal ve sairesine hürmet edileceği hakkında bir beyanname okundu. Bu beyannameyi sevinçle dinleyen aşiret kuvvetleri at oynamak suretiyle gösteriler yapıyorlar ve ertesi günü yine küçük te olsa yağmacılıktan geri durmuyorlardı.

Bu esnada III. Ordu, 2000 Kehor atlısıyla Gilan'dan Kasr-1 Şirin'in Kuzey-Doğusu'ndaki Serpul'a yaklaşmıştı. Sencabiler Kirmanşah yolunun üzerinde önemli bir geçit noktası olan Paytak Boğazı'nı kapatan Serpul yöresine çekilmişlerdi. Emir Müfehhem de 700 kadar düzensiz mevcudu ve 6 topuyla Serpul'daydı. Rauf Bey

21. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.35.

22. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.9.

emir Müfehhem ile bir anlaşma yaptı. Gerektiğinde Müfehhem kuvvetleri, subayları ile birlikte müfreze ile hareket edeceklerdi. Yalnız Müfehhem Sencabilerin İngilizlerce destenlendiğini belirterek onlara karşı bir harekete girişmeyeceğini belirtti. 2 Nisan'da müfreze olaysız olarak Serpul'a gelip Kehorlular ile birleşti. Kehorlular Paytağa gönderildiler. Emir Müfehhem'den Kehorluların reisinin bırakıldığına dair yazı geldi. Aynı zamanda İngiliz ve Rus konsolosları da Kirmanşah'tan kaçmışlardı. Müfrezenin hareketlerinden kaygıya kapılan Sencabiler anlaşma tarafı başlandı. Kehorlar da katırlarla, esirleri ve şehit yüzbaşı İsmail Hakkı Bey olayında ele geçirdiklerini geri verdiler²³.

17 Mayıs'a kadar müfreze Serhevize bölgesinde kaldı. Burada Kirmanşah İngiliz Konsoloshanesi muhafızları olan Hindli Malik Han komutasında 20 atlı ve Van Cephesinden gelen Çerkez Edhem ve Azerbaycan'lı İbrahim Bey'ler yanlarındaki 30 kadar savaşçı ile birlikte müfrezeye katıldılar. Müfrezede ancak 120 kadar Türk piyade eri olduğundan yerli unsurlar dışında bu gibi ufak, tefek katılmalar memnuniyetle karşılanıyordu.

26 Nisan'da ortamı anlamak ve kamuoyunu kazanmak için deniz binbaşı Muhyiddin Bey'le Azerbeycanlı İbrahim Bey ve Çerkes Edhem Bey beraberlerinde bir kaç atlı olduğu halde Kirmanşah'a gönderildiler. Bu heyet Kirmanşah'da önemli bir iş yapamadı. Çoluk-çocuk 50 kadar maaşlı asker yazarak geri döndüler²⁴.

Bu esnada Almanlar tarafında da bir takım gelişmeler oluyordu. Süleyman Askeri Bey'in emriyle Bağdat'ta alıkonulan Almanlar çeşitli yollarla İran'a geçiyorlardı. Geriden gelmekte olan Alman gruplarından bazıları Musul istikametinden İran'a giriyorlardı. Kendilerine İran'da konsolos süsü veriyor bazıları da Bağdat-Kirmanşah yolunu takip için izin istiyorlardı. Bu şekilde Şuneman Kirmanşah Konsolosu sıfatıyla geçmiş olduğu gibi diğer Almanlar da Konsolosluk görevlisi, elçilik görevlisi olarak İran'a geçtiler.

Bu defa İran'a geçen Almanlar, İran'da Türk faaliyetine engel olarak yalnız Almanlık adına çalışmaya karar vermişlerdi. Afganistan'a gidecek olan heyetin ilga edildiğine de memnun olmuşlardı.

Müfreze Hânıkında Sencabilere karşı bir harekât hazırlığında iken Almanlar, elde ettikleri kimseler aracılığı ile kendi leyhlerinde

23. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.47.

24. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.46.

propaganda yaptırarak bir taraftan kendi politikalarını uygulamaya ve İsveç subaylarını elde ederek bunların idaresinde bulunan İran jandarmasını elde etmeğe ve bir taraftan Osmanlı-İran sınırındaki aşiretleri Türkler aleyhine tahrike başlamışlardı. Türkler sünni olduklarından dinen İranlılara düşmanlık besliyorlar ve İrandaki sünnilere dayanarak buraya girerlerse bir daha çıkmayacakları yolunda propaganda yapan Almanlar, İran'da kendilerinin gözü olmadığını, İran'ı himaye ettiklerini söylüyorlardı.

Kasr-ı Şirin'de hasta olduğu haber alınan Sencabi Reisi Şirhan'a jest olmak üzere Müfrezenin hekimi gönderilmek istenildiği zaman o esnada Şirhan'ın yanında bulunan Kirmanşah Alman Konsolosu Şuneman'ın tesiriyle "bizim hekimimiz vardır" ifadesiyle Türklerle rağbet edilmemiştir. Müfreze'nin yanına gelen Şuneman "İran para ile fethedilir. O da Almanlarda vardır" diyerek cebindeki altınları şakırdatmıştır²⁵.

Türklerin İran'a girmesini istemeyen Almanların bilhassa altınlarına güvenen Kirmanşah Konsolosu Şuneman ve adamlarının tahrikleri, Kirmanşah yöresinde Müfrezeyle aleyhtar bir cereyan meydana getirmiştir. Diğer yüksek Alman yetkilileri de işe karışıyordu. Tahran Hükümeti de geri kalmıyor, Türk birliğinin İran'ın tarafsızlığını ihlâl ettiğini belirterek protestolarda bulunuyordu.

Rauf Bey tarafından Kasr-ı Şirin gibi İran sınırında önemli bir kasabanın işgali Almanları heyecana düşürmüş olmalı ki, İstanbul'daki Alman Büyükelçisi Baron Wangenheim 9 Nisan 1915'te Enver Paşa'ya yazısında, Rauf bey Müfrezesinin giriştiği hareketlerin İranlıların düşmanlığını çektiğini, bunun Almanlar için tehlikeli olduğunu bildirdi. 10 Nisan 1915'te Berlin'den Enver Paşa'ya Dışişleri bakanı tarafından gönderilen başka bir yazıda, Doğuda Türklerden diğer milletlerin nefret ettiği belirtilerek burada ancak Almanlar başarılı olabilir şeklinde bir ifade yer almaktaydı. Bu yazışmaların ardından Enver Paşa Rauf Bey'e; Kirmanşah'a cebren gitmemesini, uzun menzil hattını koruyamayacağını, gidilse bile İran'ın cihad-ı mukaddes ilan edemeyeceğini, çünkü Ruslardan çekineceğini belirterek bulunduğu yerde kalarak aşiretleri elde etmeye çalışmasını emretti²⁶.

Almanya'nın Tahran maslahatgüzarının ifadesine göre Rauf bey Müfrezezi, İran Hükümetini telaşa düşürmüştü. Bu durum Osmanlı Hükümeti ile dostluğun devamını zorlaştırmıştı.

25. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.16.

26. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.23.

Almanların Rauf Bey aleyhindeki girişim ve şikayetleri tükenmek bilmiyordu. Almanya'nın Tahran Büyükelçisi, Dışişleri Bakanlığına Rauf Bey'i şikayet ediyor, O'nun İranlıları aleyhimize çevirdiğini, Bağdat-Tahran telgraf hattını kestiğini bildiriyordu. Rauf Bey ise telgraf hattının Sencabi kuvvetleri tarafından kesildiğini, Alman haberleşmesine kendisinin engel değil, yardımcı olduğunu iddia ediyordu. Ayrıca Kirmanşah Valisi Emir Müfehhem'in Osmanlılarla anlaşması Almanlar tarafından hoş karşılanmıyor ve Valinin Kirmanşah'dan çıkarılması için girişimlerde bulunuyorlardı. Yine Alman subayları Bağdat'ta Osmanlı karargâhındaki bazı belgeleri ele geçirmeğe çalışıyorlardı²⁷.

Bir taraftan durumunu kuvvetlendirmek için bölgedeki aşiretlerle anlaşmalar imza eden müfreze, öte yandan Kirmanşah'ın iç durumunu düzelterek tedbirler almaya çalışıyordu. Almanların itirazlarına nihayet verilmesi zorunluluğu doğmuştu. Bu durumu Enver Paşa'ya ileten Rauf Bey, 200 erlik jandarma kuvvetiyle takviye edilmesini rica etti. Enver Paşa cevaben Almanlarla birlikte çalışmalarını, Emir Müfehhem'le iyi geçinilmesini, 200 erle takviye yapılmasını Bağdat'a yazdığını, Tahran Büyükelçisi'nden alınan bilgiye bakılarak lehimize teşkil edilen yeni İran Kabinesi'nin mevkinin bozmamak için Kirmanşah hareketinin durdurulmasını, Sencabilehin affedilmesi için girişimlerde bulunulduğunu belirtmiştir. "Sizce de uygunsuzsa affediniz" diyen Enver Paşa Almanlarla birlikte çalışmasını tekrar ediyordu.

Rauf Bey Müfrezesi'nin İran'daki faaliyetlerine sadece Almanlar değil Tahran'daki Türkiye Büyükelçisi de şiddetle karşı çıkıyordu. Büyükelçi Asım Bey'in 13 Mayıs 1915 tarihini taşıyan yazısında Tahran basınının Müfreze yüzünden aleyhimize olduğu bildiriliyordu. Her müfreze komutanına bildiği gibi hareket etme izni verilirse İran'da hiç bir iş göremeyeceklerini ifade eden Asım Bey, Büyükelçiliğin izni alınmadan hiç bir harekete kalkışılmamasını, herkes bildiği gibi hareket ederse sefarete lüzum kalmayacağını da hatırlatıyordu²⁸.

Almanlar hem İran hükümetine hem de Tahan Büyükelçimize yaptıkları girişimler yoluyla Rauf Bey'in Kirmanşah'a girmesini engellemeye çalışıyorlardı. Daha sonra da görüleceği gibi son durum aşiretler üzerinde olumsuz etki yapmıştı. Müfrezenin zaafa düştü-

27. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.27.

28. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.61.

günü gören bu aşiretler müfrezeye saldıracaklar ve sonunda Rauf Bey'in İran'dan çıkmasını sağlayacaklardır.

Alman-Türk uyuşmazlığını gidermek için Doktor Binbaşı Sare adında bir Şarkiyatçı Rauf Bey'in yanına gönderilmişse de bundan da bir sonuç alınamamıştır.

Türk Başkomutanlığı, bütün bu gelişmeler üzerine Tahran Büyükelçiliği'ne yazısında, İran'ın en doğru harekâtının resmen taraf-sızlığını ilân etmesi, fakat aşiretlerin bizimle birlikte hareket etme-sine göz yummasıdır deniliyordu. Eğer biz aşiretleri elde etmeye çalışmazsak düşmanlarımızın onları kendi taraflarına çekeceklerini de hatırlatan Enver Paşa, Osmanlı Devleti'nin İran'ın bir karış top-rağında gözü olmadığını, aksine İran'ı kuvvetlendirmek istediğini belirtiyordu²⁹.

Rauf Bey'in bölgede bulunmasının sebebi, aşiretleri kazanmak ve onları İngilizlerin nüfuzundan kurtarmaya yönelikti. Böylelikle Afganistan'a kadar uzanan bir sahada Osmanlı Devleti ile müttefik bir çevre oluşturulacaktı.

Mayıs 1915'de Rus ve İngilizler İran'da aşiretlerle olan ilişkile-rini artırmaya başladılar. Sencabiler de meydana gelecek gelişmele-ri beklemeye başladılar. Bu sırada Rauf Bey Müfrezesi'nin kuvveti şöyleydi:

- 350 atlı Osmanlı aşiret kuvvetleri,
- 2000 atlı Sinne civarı aşiret kuvvetleri,
- 500 atlı Gürânî ve Kalhanî aşiret kuvvetleri,
- 1500 atlı Kehor aşireti kuvvetleri.

Bu sırada Irak'ta Türk kuvvetleri mağlup olmuştu. Irak Komu-tanı Nurettin Bey, Rauf Bey Müfrezesi'ni emrine alarak Irak'ta kul-lanmayı düşündü ancak Başkomutanlık tarafından uygun görülme-di.

Yine Türk ordusu Rus kuvvetleri karşısında tutunamayıp, Bit-lis istikametinde geri çekilmeğe başlamıştı. Ermeni isyanı büyü-müş, Van düşmüştü. Bu durum karşısında Başkomutanlık Rauf Bey'e 14 Mayıs 1914 tarihli emirde harekâtını genişletmesini em-retti. Tarhan Büyükelçiliğine yazılan başka bir yazıyla da durum

29. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.67.

izah edildi. Buna göre Ruslar ve İngilizler Güney İran'da bir takım teşebbüsler yapıyorlar ve Ruslar Tahran'a doğru inmekteyken İran Hükümeti Rauf Bey Müfrezesi ile uğraşıyordu. Dolayısıyla ileri hareketimizden şikayet etmeleri doğru olamazdı. Hem İranlılar bizde kuvvet görürlerse manen ve maddeten bizim yanımızda olurlardı.

Başkomutanlık Rauf Bey'e, Rusların Musul istikametinde ilerlemelerinin muhtemel olduğunu, "Kirmanşah-Hemedan istikametinde ilerlemek mi yoksa Musul istikametinde ilerlemekte olan Rus kuvvetlerine karşı durmak mı mümkündür" sorusuna cevap vermesini istedi. Rauf Bey tarafından 19 Mayıs'ta verilen cevapta Tahran sefiri ve Almanlar yüzünden Müfrezenin Paytak Boğazı'nda tutulduğunu, bu yüzden yandaş aşiretlerin de Türkleri terkettiği belirtilerek Hamendan'ın güneyinden Rusları tehdit etmek mümkündür denildi. Fakat bütün bu hareketin kuvvetinin çekirdeği olan 120 Anadolu askerine dayandığını hatırlatan Rauf Bey, bir tabur Anadolu askeriyeye takviye edilmesini istedi. Rusların daha güneye ilerlememesi üzerine, Enver Paşa Rauf Bey'e elindeki kuvvetle mümkün gördüğü tarzda hareket etmesini bildirdi³⁰.

İran'da faaliyet gösteren Rauf Bey Müfrezesi aleyhinde bulunan Rus-İngiliz ve Almanların çabaları sonuç vermekte gecikmedi. Rauf Bey'e katılmış olan birçok aşiret, Kehor aşireti de bunlar içerisinde olmak üzere bir süre sonra müfrezeye karşı cephe almaya başladılar. Kehorların yanında bulunan Teğmen Edhem ve Doktor İhsan Efendiler Kehorların Sencabilerle anlaşmaları üzerine geri dönmeye mecbur kaldılar. Beraberlerindeki 12 süvari de firar edince sözkonusu subaylar, Girinde yalnız geldiler, Girind ve civarı verimli bir yer olduğu halde müfrezeye peşin para ile bile erzak bulmakta güçlüğü uğranıldı.

4 Haziran'da bir Sencabi Seyyidi, Girind kasabasında Türkler aleyhinde bulunurken yakalanıp kasabanın Güney-Doğusundaki ordugâha getirilerek tevkif edildi. Bunun üzerine Girind'de saklanmış bulunan Sencabiler kasaba halkı ile birlikte ayaklanarak bir jandarma erini öldürdüler. Birini yaraladılar. Şehir dışındaki sırtları işgal ve kimisi evinin pencerelerinden ateş ediyorlardı. Türk askerlerinden bir kısmı başka bir tepeyi tutarak savunmaya başladılar. Ordugâhtaki birlikler hemen silah başı yaparak Ordugâhla Girind arasındaki sırtları işgal ettiler. Böylece başlayan çatışma ertesi güne kadar devam etti.

30. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.29.

5 Haziran'da olay yerine Baha Said Bey kolu yetişerek çatışmaya katıldı. Başka bir kol Girind'in doğu sırtlarını ve tepelerini işgale başlayınca düşmanın moral durumu bozularak kasabayı tahliye ettiler. Bu çatışmada yalnız birinci bölükten 4 er şehit ve 7 er yaralanmıştı. Girind kasabası kısmen yağmaya uğradı. Girind Hakimi Müfreze'ye katıldı. Ancak 8-9 Haziran gecesi düşman tekrar harekete geçti.

Alman ve İsveç subaylarıyla beraber Sencabi aşireti doğudan, bir çok Kürt aşireti kuzeyden sarp kayalardan Türk ileri karakollarına baskın ettiler. Baskın çok şiddetliydi. İlk çarpışmada hakim tepeleri aldılar. İleri karakollardaki subay ve erlerin başlarını taşlarla ezmek, hançerle parçalamak, yüksek kayalardan aşağıya atmak gibi kötülüklerde bulundular. Girindin doğusundaki müfreze Sencabileri bir hatta tesbit etmeyi başardı. Kuzey kayalıklarından akmakta olan kuvvetler ordugâha 500 metre kadar yaklaştılar. Hiç bir ihtiyat kuvveti kalmadığı halde ordugâh cesaretle savunuldu. İki gün iki gece çatışma devam etti. En tehlikeli görülen kuzeydeki kayalıklara karşı diğer cephelerden alınan 50-60 kişilik kuvvetle taarruz yapılarak kuzey tarafı etkisiz hale getirildi. Hakim kayalar elde edildikten sonra düşman ümitsizliğe düşmüştü. İki gün sonra düşman tarafından beyaz bayraklar görüldü. Sıkışıkları mevkiden ileri geri gidemeyen düşman önemli bir kayıp vermişti. Rauf Bey kuvvetleri de önemli ölçüde zayıf vermişlerdi. Özellikle subay kaybı büyüktü.

Bir süre sonra Şunuman ve İsveç subayları karargâha geldiler. Aman dilediler. Aşiret kuvvetlerinin serbest kalmasını istediler. Zaten müfreze de zor durumdaydı. Kirmanşah yakınlarında bulunmak kaydıyla aşiretlerin geçmesine izin verildi. Bundan sonra sözü edilen aşiretler bir daha saldırıya cesaret edemediler.

Müfrezenin cephanesi azalmış, top mermisi hiç kalmamıştı. Müfreze ne İran Büyükelçiliğinden ne de Irak Havalisi Komutanlığı'ndan yardım alamıyordu. Müfreze doğrudan Harbiye Nezareti'ne bağlı bulunmakla beraber Irak Komutanlığı mıntıka itibarıyla lüzumsuz müdahalede bulunmaktaydı. Müfreze ileriden düşman, geriden Komutanlığın maddi ve manevi baskıları altında bulunmaktaydı³¹.

1915 Eylül'üne kadar Sermul'da savunma ve talim terbiye ile meşgul olundu. Düşmanın bazı küçük saldırıları olduysa da savuş-

31. ATASE Arş, Kls. 7. Dos. 37A. Fhr.81.

turuldu. İran içerilerindeki kürt ve sünni aşiretlerle dostluklar kuruldu. Bu sırada Almanya'nın Tahran Ateşemiliteri von Kanitz ile Osmanlı Devleti'nin Ateşemiliteri Ömer Fevzi Bey Sermul'daki karargâha geldiler. Her ikisine gereken saygı gösterilmekle beraber von Kanitz; tahkir edildiğini belirterek Alman İmparatoruna şikayette bulunacağını ifade etmiş, müfrezenin lağvına çalışmıştır. Von Kanitz, beraberinde bir çok memur ve 30 kadar yüklü deve olduğu halde müfrezeye çatışan aşiretler arasından geçmiştir. Fevzi Bey, ordugahta bulunduğu sırada işe yarar subayları gizlice kendi amaçlarına çekmeye çalışmış, müfrezeden istifalarını istemiştir. Müfrezenin lağvedildiğini söylemiştir.. Halbuki Harbiye Nezareti'nden buna dair bir emir gelmemiştir. Fevzi Bey de müfrezeye düşmanlığı sayesinde İran aşiretleri arasından geçmeyi başarmıştır.

Bu durum karşısında müfrezenin varlığının bir anlamı kalmamış gibiydi. Ancak lağva dair Harbiye Nezareti'nden de bir emir gelmiyordu. Bu sırada Irak içerilerinde İngiliz istilasına karşı, İran topraklarında durumlarını iyi görmüyorlardı.

Müfrezenin artık amacına ulaşması mümkün görülüyordu. Müfrezeye komutanı Rauf Bey'e göre "Alman İmparator'nun dileği için dağlar delinip yollar açılmazdı. Kimanşah'tan öteye gidilemezdi"³². Rauf Bey durumu Enver Paşa'ya bildirdi.

Nihayet Eylül 1915'te müfrezenin lağvı ile ilgili emir Harbiye Nezareti'nden geldi. Rauf Bey İstanbul'dan getirdiği subaylarla beraber geri kalan kuvvet, bütün teşkilâtıyla Bağdat'a hareket etti. Buradan Kerkük'e gelen heyet, dana sonra at ile Mardin'e, oradan da trenle Halep'e, buradanda İstanbul'a geldiler. Heyetten Kurmay Binbaşı Muhiddin Bey, Tabip Binbaşı Tahir Bey, Piyade Yüzbaşı, Süvari Yüzbaşı Nüzhet Efendi, Harbiye Nezareti'nin emriyle Hemedan yoluyla Tahran Ateşemiliterliği emrine gönderildiler³³. Ağustos 1914'te kurulan Rauf Bey Müfrezesi'nin serüveni, Eylül 1915'te kuruluş amacına ulaşmadan böylece noktalandı.

SONUÇ

Rauf Bey müfrezesi, kuruluş amacı, hazırlanış biçimi ve sonucu itibariyle Birinci Dünya Savaşı'nda Türk Genelkurmayının yap-

32. Rauf Orbayın Hatıraları: a.g.y. s.20.

33. ATASE Arş, Kls. 3610. Dos. 30. Fhr.1.25.

tığı projelerin, izlenen politikaların ilgi çekici bir numunesidir. Savaş sırasında Kafkasya ve İran'ın istilaya kalkışılması, Mısır seferine girişilmesi, Makedonya, Dobruca ve Galiçya'ya birlikler gönderilmesi, Mısır, Sudan, Trablusgarp, İran ve Hindistan'da ihtilaller çıkarma girişimleri, Rauf Bey Müfrezesi ile aynı talihi paylaşmaktadır. Hepsinde ortak olan nokta, arzu edilen ile mümkün olan arasındaki dengenin sağlanamamış olmasıdır.

Almanların istekleri ile ittihat ve Terakki milliyetçilerinin emellerine uygun düşen bu projeler ve girişimler, tam bir ölçsüzlük örneğidir. Bu teşebbüsler nasıl, hangi güç ile başarıya ulaştırılacaktır?

Kendisinde böyle bir güç olduğuna vehmedilen unsurlardan birisi Teşkilat-ı Mahsusa'dır. Rauf Bey müfrezesi örneğinde de görüldüğü gibi Hindistan'a gönderilen ajanlar daha İstanbul'da İngilizler tarafından tanınmışlardır. Yine Umur-u Şarkiye Dairesi Müdürü yani doğu işleriyle görevli olan Ömer Fevzi Bey, son derece gizlilik gerektiren görevinde bu noktaya dikkat etmeyenlerin başındadır. Teşkilat-ı Mahsusa ile ilgili olarak yaptığımız araştırmada söz konusu örgütün kadroları, istihbarat tecrübesinden yoksun sivil ve askeri şahıslardan oluştuğu görülmektedir. Öyle ki Afrika, Şark, Türkistan, Irak, masalarını idare edenler küçük rütbeli subaylardır. Yine Türkçe, İngilizce, Fransızca lisanları masası bir erin başkanlığındadır³⁴. Entelijans Servis'e karşı mücadele etmek sözkonusu olunca, sonucun kuşkusuz ki başarısızlık olacağı ortadadır.

Böylesi bir ortamda büyük ümitlerle kurulan Rauf Bey Müfrezesi bir seneyi aşkın bir süre faaliyette bulunmuş, ancak amacıyla ilgili bir başarı gösterememiştir.

34. ATASE Arş, Kls. 1843. Dos. 79. Fhr.13. Sözkonusu masaların başında çoklukla yedek subaylar, Teğmen, Üsteğmen ve Yüzbaşılar bulunmaktadır. En yüksek rütbeli subay Yarbay rütbesindedir.